

Nr 122.

Av herr **Andersson** i Höör m. fl., om beredande åt Eslövs kommunala gymnasium av högre understöd än av Kungl. Maj:t föreslagits.

I bilaga till 1931 års statsverksproposition, åttonde huvudtiteln (punkt 196), föreslår Kungl. Maj:t riksdagen, »att till beredande av understöd enligt Kungl. Maj:ts beprövande åt kommunalt gymnasium, som är förenat med en statens realskola, för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra reservationsanslag av kronor 34,000 kronor att utgå på de villkor och under de närmare föreskrifter, Kungl. Maj:t må finna gott meddela». Av dessa 34,000 kronor beräknas 8,000 kronor komma på det i Eslövs högre samskola ingående kommunala gymnasiet.

Eslövs kommunala gymnasium, som började upprättas höstterminen 1910, har sedan 1916 årligen åtnjutit statsunderstöd, och uppgick detta för senaste räkenskapsåret till 33,419 kronor. För motsvarande kommunala räkenskapsår belöpte sig stadens nettoutgifter för gymnasiet till 26,843 kronor 30 öre. Då av de höstterminen 1930 inskrivna gymnasieeleverna 64,2 procent hade sina hem utanför staden Eslöv, kommer således större delen av stadens ekonomiska uppoffringar för gymnasiet andra kommuners ungdom tillgodo. Vid bestämmande av befrielse från eller nedsättning av terminsavgifterna tages ingen hänsyn till, huruvida vederbörande lärjungar hava hemortsrätt i Eslöv eller icke. Det är framförallt lärjungar från samrealskolorna i Eslöv och Hörby samt från kommunala mellanskolan i Höör, som begagna sig av Eslövs kommunala gymnasium.

I skrivelse av den 31 oktober 1930 (bilaga 1) hava stadsfullmäktige i Eslöv i underdånighet hemställt hos Kungl. Maj:t om förslag till riksdagen, att ett statsunderstöd av 16,000 kronor tilldelas Eslövs kommunala gymnasium för budgetåret 1931/1932. Kungl. skolöverstyrelsen förordade med anledning av stadsfullmäktiges hemställan ett understöd av 15,000 kronor (bilaga 2). Genom ett understöd av denna storlek skulle, framhöll överstyrelsen, stadens egna kostnader för gymnasiet komma att bli ungefär lika stora som förut. Föredragande departementschefen har emellertid på vissa formella grunder icke ansett sig kunna förorda högre anslag än 8,000 kronor, trots att han finner, att goda skäl blivit anförda för ett större anslag. Man måste härvidlag göra den reflexionen, att inga verkliga *sakskäl* från något håll blivit anförda, varför kommunala gymnasier förenade med statens realskolor skulle behandlas styvmoderligt i jämförelse med gymna-

sier, som äro förenade med kommunala mellanskolor eller med helt privata skolor.

Då stadsfullmäktige i Eslöv på sin tid gjorde framställning om förstatligande av därvarande kommunala mellanskola, var det stadsfullmäktige icke möjligt att kunna förutse, att statens övertagande av en del av läroverket skulle komma att medföra en högst betydlig utgiftsökning för staden. Man utgick helt naturligt ifrån, att statsunderstödet till gymnasiet skulle komma att utgå enligt i huvudsak samma principer som förut. Hade man då kunnat ana sådana ekonomiska konsekvenser som de nu befarade, hade sannolikt ingen hemställan från staden om ett förstatligande av den kommunala mellanskolan kommit ifråga.

På grund av vad sålunda anförts och under hänvisning till åtföljande bilagor få vi hemställa,

att riksdagen måtte besluta att till beredande av understöd åt kommunalt gymnasium, som är förenat med en statens realskola, för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra reservationsanslag av sådan storlek, att Eslövs kommunala gymnasium kommer i åtnjutande av 15,000 kronor därav.

Stockholm den 22 januari 1931.

Olof Andersson
i Höör.

A. Thomson.

Johan Jönsson.

Erik W. Ljung.

Bil. 1.

Till Konungen.

Med anledning av Kungl. skolöverstyrelsens underdåniga hemställan, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen att för budgetåret 1931/1932 bevilja ett understöd på endast 8,000 kronor åt det i Eslövs högre samskola ingående gymnasiet, få stadsfullmäktige i Eslöv i underdånighet anförda följande.

Före början av läsåret 1928—1929 bestod Eslövs högre samskola — med bortseende från de förberedande klasserna, vilka för övrigt successivt skola avvecklas, — av en kommunal mellanskola och ett med denna förenat kommunalt, fyraårigt latin- och realgymnasium, vilket började upprättas höstterminen 1910.

Stadens årliga nettoutgifter för den kommunala mellanskolan under femårsperioden 1923—1927 uppgingo till 13,357 kronor 11 öre för år 1923, 16,963 kronor 44 öre för år 1924, 13,321 kronor 35 öre för år 1925, 14,132 kronor 73 öre för år 1926 samt 16,182 kronor 69 öre för år 1927, eller i medeltal för denna femårsperiod *14,791 kronor 46 öre per år*. Från och med den 1 juli 1928 började den kommunala mellanskolan i överensstämmelse med beslut av 1927 års riksdag att successivt ombildas till en statens fyraårig samrealskola (Kungl. cirk. 18 juni 1927), vilken ombildning blir fullt genomförd från och med 1 juli 1931. De utgifter, staden Eslöv kommer att få vidkännas för statens samrealskola budgetåret 1931/1932, torde komma att gestalta sig ungefär sålunda:

Hyra för skolkök	kronor	300
Underhåll av fastighet	»	600
Inventarier	»	400
Bostadsersättningar	»	5,950
Ränta och amortering å skuld för skolbyggnaden	»	6,200
Ränta och amortering å skuld för gymnastikbyggnaden ..	»	2,000

Summa kronor 15,450.

Jämfört med medelvärdet av utgifterna för den kommunala mellanskolan under femårsperioden 1923—1927 torde således förstatligandet av realskoleklasserna komma att för budgetåret 1931/1932 medföra en *ökning* på cirka 700 kronor av stadens driftkostnader för denna del av läroverket. Det bör dock anmärkas, att i posten »bostadsersättningar» ingå ersättningar på tillsammans 3,950 kronor till en adjunkt (född 1883) samt tvenne ämneslärarinnor (födda respektive 1875 och 1877), vilka övergått från kommunal till statlig anställning. Dessa bostadsersättningar komma att bortfalla i och med att vederbörande befattningshavare uppnått lagstadgad pensionsålder. Å andra sidan är att märka, att i posterna »underhåll av fastighet», »inventarier» samt »ränta och amortering å skuld för skolbyggnader» icke ingår den del, som anses falla på gymnasiets konto. Funnes icke ett gymnasium, som begagnar sig av samma byggnader som samrealskolan, skulle denna senares utgiftskonto komma att belastas med ytterligare sammanlagt 3,750 kronor.

Vad gymnasiet beträffar belöpte sig Eslövs årliga nettoutgifter för detsamma under femårsperioden 1923—1927 till 12,175 kronor 98 öre för år 1923, 15,672 kronor 75 öre för år 1924, 19,736 kronor 30 öre för år 1925, 21,446 kronor 18 öre för år 1926, samt 25,694 kronor 52 öre för år 1927, eller i medeltal för denna femårsperiod *18,945 kronor 14 öre per år*. Gymnasiet har sedan år 1916 årligen åtnjutit statsunderstöd, och uppgingo dessa under nämnda period till 28,770 kronor 28 öre för år 1923, 30,350 kronor 61 öre för år 1924, 32,572 kronor 97 öre för år 1925, 32,368 kronor 71 öre för år 1926 samt 31,910 kronor 95 öre för år 1927. Stadens utgifter för gymnasiet hava under senare åren varit i ständigt stigande (för år 1928 belöpte de sig till 26,513 kronor 37 öre och för senaste kommunala räkenskapsåret till 26,843 kronor 30 öre). Denna stegring förklaras delvis därav, att skolans ledning varit mån om att undvika alltför täta ombyten av lärare, vilket kunnat förverkligas därigenom, att staden beviljat medel för beredande av ålders-tillägg för lärare med visst antal tjänsteår vid läroverket. Gymnasiet står f. n. under ombildning till treårigt, varför detsamma innevarande läsår endast omfattar tre ringar av fyraårigt gymnasium; fr. o. m. höstterminen 1931 upprättas en första ring av det treåriga gymnasiet. Då här-

igenom antalet klassavdelningar kommer att reduceras, torde driftkostnaderna i någon mån härigenom kunna nedbringas. För läsåret 1931—1932 beräknas bruttoutgifterna för gymnasiet komma att uppgå till cirka 58,000 kronor, och då terminsavgifter m. m. beräknas inbringa omkring 15,500 kronor, skulle — fränsett statsunderstöd — nertoutgifterna för ifrågasvarande läsår komma att uppgå till cirka 42,300 kronor. Därest statsunderstöd komme att beviljas efter hittills tillämpade grunder, skulle detta komma att utgöra omkring 23,000 kronor (för budgetåret 1929/1930 var det 32,377 kronor), varför kommunens nettoutgifter för gymnasiet skulle stanna vid 19,300 kronor. Jämfört med kalenderåret 1929, då nettoutgifterna uppgingo till 26,843 kronor 30 öre, skulle detta innebära en ganska avsevärd minskning i stadens utgifter. Denna är i huvudsak beroende på minskningen i antalet klassavdelningar samt att stor sparsamhet iakttagits beträffande utgiftsposterna. Skulle emellertid gymnasiet i Eslöv under budgetåret 1931/1932 komma att erhålla statsunderstöd såsom kommunalt gymnasium och ej liksom hittills såsom enskild läroanstalt, skulle detta enligt Kungl. skolöverstyrelsens senaste riksdagspetita komma att innebära, att det årliga statsunderstödet skulle utgå med endast 8,000 kronor. Under sådana omständigheter skulle staden Eslövs nettoutgifter för ifrågasvarande budgetår komma att uppgå till cirka 34,300 kronor, d. v. s. en ökning med icke mindre än cirka 7,500 kronor jämfört med år 1929, var till kommer att förändringen av den kommunala mellanskolan till statlig samrealskola drager med sig en utgiftsökning av cirka 700 kronor. Om det som skäl för nedskärningen av statsunderstöden till kommunala gymnasier förenade med statens realskolor har anförts, att kommunernas utgifter för realskoleklasserna avsevärt skulle minska genom statens övertagande av desamma, är detta icke hållbart beträffande Eslöv, där tvärtom, som ovan visats, en ökning av utgifterna med all sannolikhet blir resultatet. Då stadsfullmäktige på sin tid gjorde underdånig framställning om förstatligande av härvarande kommunala mellanskola, kunde de ekonomiska konsekvenserna av denna förändring ej till fullo överblickas eller förutses.

Vad gymnasiet i Eslöv f. ö. beträffar, torde detsamma fylla ett verkligt behov icke blott för staden själv utan — och i ännu högre grad — för den omgivande, tätt bebyggda trakten, vilket tydligt framgår vid en undersökning beträffande elevernas hemorter. Under höstterminen 1925 hade 72.5 procent av gymnasiets lärjungar sina hem utanför Eslöv; för höstterminerna 1926—1930 voro motsvarande siffror 65.3 procent, 63.6 procent, 64.8 procent, 55.3 procent och 64.2 procent. Eslövs egenskap av järnvägsknut, där järnvägar från sex håll sammanlöpa, gör staden synnerligen lämplig som läroverksstad för den omgivande trakten, helst som det övervägande antalet av dess här studerande ungdom bor i sina hem och dagligen reser till och från läroverksstaden, varigenom målsmännen slippa från kostnader för barnens inackordering. Gymnasiet — liksom samrealskolan — avlastar sålunda ett icke obetydligt antal elever från grannstädernas läroverk och torde därigenom fylla en icke oväsentlig statlig uppgift. Detta kommer med all sannolikhet att i ännu högre grad bliva fallet, sedan gymnasiet ändrats till treårigt, då det direkt utan inträdesprövning på såväl latin- som reallinje kan mottaga lärjungar med realexamen från statens samrealskolor och kommunala mellanskolor i dessa trakter (Hörby, Höör m. fl.).

Staden Eslöv — med ett invånarantal på cirka 6,000 — har under årens

lopp haft högst betydande utgifter för gymnasieelever från annan ort; sålunda uppgingo dessa utgifter år 1925 till 14,318 kronor 50 öre, år 1926 till 14,014 kronor 44 öre, år 1927 till 16,351 kronor 2 öre, år 1928 till 17,172 kronor 53 öre och år 1929 till 14,842 kronor.

Befrielse från och nedsättning i terminsavgifter till gymnasiet har beviljats i icke ringa utsträckning och utan någon som helst hänsyn till, om vederbörande lärjungar haft hemortsrätt i Eslöv eller å annan ort. Fullt betalande lärjungar erlägger 150 kronor i terminsavgift.

Därest statsunderstödet till gymnasiet i Eslöv skulle för budgetåret 1931/1932 utgå med endast 8,000 kronor, skulle detta i fråga om den kommunala beskattningen innebära en ökning i stället för den väntade avsevärda minskning, som borde hava blivit resultatet av gymnasiets omläggning från 4-årigt till 3-årigt. I sammanhang härmed förtjänar påpekas, att det kommunala skatteunderlaget här högst betydligt försvagats på grund av nya bestämmelser angående beskattning av Systembolaget och Aktiebolaget Vin- och Spritecentralen, som har en del av sin fabriksverksamhet förlagd till Eslöv. Detta förhållande har redan inverkat höjande på den kommunala skattesatsen med minst 60 öre per skattekrona.

Då det dessutom inom den allra närmaste framtiden blir nödvändigt att kosta betydliga summor på anordnandet av lämpligare lokaler för undervisningen i naturvetenskapliga ämnen, för elevernas frukostrum m. m., är det ej att undra på, att man inom samhället med oro motser gymnasiets framtid. De finnas, som anse, att en avveckling av gymnasiet är nödvändig, därest icke staten på ett eller annat verksamt sätt träder hjälpande emellan.

De skäl, som stadsfullmäktige i underdänig skrivelse av den 28 oktober 1927 anförde för ett förstatligande av gymnasiet, synas stadsfullmäktige sålunda fortfarande vara i hög grad bärkraftiga.

Skulle emellertid statens förpliktelser i avseende å det högre undervisningsväsendet icke anses böra nu medföra gymnasiets övertagande av staten, torde de väl åtminstone icke böra föranleda åtgärder, som förorsaka, att gymnasiet icke heller kan bibehållas som kommunalt.

Därest för läsåret 1931—1932 ett statsunderstöd på 16,000 kronor kommer gymnasiet till godo, stanna stadens utgifter för detsamma vid omkring 26,300 kronor eller ungefär det belopp, som ett fullständigt, *fyraårigt* gymnasium kostat staden årligen under de senare åren. Härvid har dock ej hänsyn tagits till de kostnader, som stå i samband med iordningsställande av andra lokaler för undervisningen i naturvetenskapliga ämnen och för frukostrum.

På grund av vad här ovan anförts få stadsfullmäktige i underdänighet hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen, att det kommunala gymnasiet i Eslöv från och med läsåret 1931—1932 successivt övertages av staten eller, därest detta icke låter sig göra, att ett statsunderstöd av 16,000 kronor tilldelas detsamma för budgetåret 1931/1932.

Eslöv den 31 oktober 1930.

Underdänigst

Å stadsfullmäktiges vägnar:

R. Jonasson.

Bil. 2.

Avskrift av avskrift.

Skolöverstyrelsen, angående statsunderstöd till de kommunala gymnasierna i Eslöv och Lidingö för budgetåret 1931—1932 m. m.

Till Konungen.

I anledning av härhos återgående nådiga remiss — — — får skolöverstyrelsen i underdånighet anföra följande.

Överstyrelsen går så att granska de olika skrivelserna i vad de röra bidragens storlek.

Vad då först beträffar förhållandena i Eslöv, framgår av ifrågavarande skrivelse, att kommunens utgifter för realskolan åtminstone tills vidare icke komma att understiga de tidigare utgifterna för mellanskolan. Att någon *ökning* i kommunens utgifter utöver dem, som skulle ha erfordrats, om mellanskolan ej förstatligats, skulle ha uppstått, anser sig överstyrelsen ej kunna finna. Av skrivelsen framgår nämligen, att kommunens utgifter för mellanskolan under de sista fem åren före början av denna skolas förstatligande varierat mellan i runda tal 13,300 kronor och 17,000 kronor, samt att utgifterna, åtminstone för de tre sista åren av ifrågavarande femårsperiod, visat en tendens till fortgående stegring. Att, om mellanskolan ej förstatligats, utgifterna för budgetåret 1931/1932 skulle ha sjunkit till medeltalet av de nyssnämnda fem årens utgifter torde vara svårt att visa. Någon ökning i det av överstyrelsen tidigare föreslagna bidraget anser sig överstyrelsen på denna grund därför ej kunna föreslå.

Vad åter beträffar stadens utgifter för gymnasiet är situationen en annan. Bruttoutgifterna för detsamma för läsåret 1931—1932 beräknas till 57,800 kronor, inkomsterna av terminsavgifter till 15,500 kronor. Netto-utgifterna skulle således bli 42,300 kronor. Om nu bidrag, liksom tidigare varit fallet, skulle ha utgått ur privatläroverksanslaget, skulle statsbidraget på grund av gymnasiets omläggning från fyraårigt till treårigt — en omläggning, som gjorts även med hänsyn till elever från närliggande mellanskolor — ha blivit omkring 23,000 kronor, varför kommunens utgifter skulle ha stannat vid omkring 19,300 kronor, medförande en minskning i stadens utgifter i jämförelse med år 1929, då dessa uppgingo till omkring 26,800 kronor, på i runt tal 7,500 kronor.

Då nu överstyrelsen i sin meranämnda underdåniga skrivelse den 30 augusti 1930 av förutnämnda skäl ej ansett sig kunna föreslå högre bidrag än 8,000 kronor, skulle vid bifall till detta förslag kommunens utgifter stiga till omkring 42,300 — 8,000 = 34,300 kronor, vilket skulle betyda en ökning i jämförelse med kommunens utgifter för gymnasiet år 1929 — det år då dessa utgifter voro störst — av ej mindre än 34,300 — 26,800 = 7,500 kronor. Kommunens strävan att genom mellanskolans förstatligande och gymnasiets omläggning minska utgifterna för den högre undervisningen skulle således helt stäckas. Staden skulle tvärtom få vidkännas en avsevärd ök-

ning i dessa sina utgifter, och i stadsfullmäktiges skrivelse antyddes även, att en viss risk synes föreligga för gymnasiets nedläggande, om kommunens utgifter för detsamma ökas, något som ur många synpunkter vore olyckligt, då det på ett tillfredsställande sätt fyllt ett verkligt behov. Överstyrelsen vill i detta sammanhang även erinra om att större delen av lärjungarna i gymnasiet ha sina hemorter utanför kommunen, men att dessa lärjungar i alla avseenden likställts med kommunens egna.

Med hänsyn till vad nu anförts anser sig överstyrelsen för närvarande böra i så måtto tillstyrka stadsfullmäktiges hemställan, att statsbidraget till gymnasiet bör beräknas så, att kommunens utgifter för läroverket i dess helhet icke nämnvärt ökas. Då, som ovan nämnts, utgifterna för realskolan tillsvidare kunna anses vara lika stora som de tidigare utgifterna för mellanskolan samt nettoutgifterna för gymnasiet under budgetåret 1931/1932 skulle bliva i runt tal 42,000 kronor och kommunens utgifter för detsamma tidigare varit högst omkring 27,000 kronor, synes ett bidrag på 42,000 — 27,000 = 15,000 kronor för budgetåret 1931/1932 vara väl motiverat.

Av vad ovan anförts framgår, att de av överstyrelsen i förenämnda underdåniga skrivelse den 30 augusti 1930, punkt 45, beräknade bidragen till de kommunala gymnasierna i Eslöv och Lidingö synas böra höjas med vardera 7,000 kronor, varför anslaget till kommunala gymnasier för budgetåret 1931/1932 torde böra beräknas till 48,000 kronor, nämligen för kommunala gymnasiet i Söderhamn 6,000 kronor, Lidingö 17,000 kronor, Motala 10,000 kronor och Eslöv 15,000 kronor.

Överstyrelsen får således, med ändring i vad överstyrelsen i sin förenämnda underdåniga skrivelse den 30 augusti 1930 hemställt, i underdånighet hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen,

att till beredande av understöd enligt Eders Kungl. Maj:ts beprövande åt kommunalt gymnasium, som är förenat med ett statens högre läroverk eller en statens realskola, för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra reservationsanslag av 48,000 kronor, att utgå på de villkor och under de närmare föreskrifter, som Eders Kungl. Maj:t må finna gott meddela.

I den slutliga handläggningen av detta ärende hava deltagit generaldirektören Holmdahl, t. f. avdelningschefen undervisningsrådet Hänninger och t. f. undervisningsrådet Wahlström, föredragande.

Stockholm den 27 november 1930.

Underdånigst

För skolöverstyrelsens chef:

Nils Hänninger.

B. Wahlström.
Föredragande.

I. Blomberg.